

اسلام كېمىسى

مىزىرى : نىلىم ئىبات

۱۳ جىمادى الاولى ۱۳۳۲

۲۷ مارت ۱۳۳۰

صانى ۵

يىل ۱

قرآن كېمىسى

سورۋىنىڭ تەرجىمىسى خ . ن

ف

اسلام ھەققى — ھەكىمى شەخسىيەت سىد ھاشىم

اجتەھاد ۋە تەقلىد ازىمىر مېھرى سىد

مەزمۇن قارىشى

ئىسلامىيەت ھەققىدە ئىزىز [مۇسلمان قەدىمكىلىرىنىڭ مۇقەممەلەرى ۋە تەرجىمە ھەققىدە دائىرە

آثار اسلاميه كىمىسى] بىرۋىسەلى شەھىد ھاشىم

اسلامدە قەدىمكى مۇقەممەلەرى م . شەھىد ھاشىم

مۇتەئەسسىپات

اجتەمەئىي ھەققى [كۆك ئالبىكى بۇ ھەقتە مۇتەئەسسىپات] ھەلىم ئىبات

دېھقانچىلىق

دېھقانچىلىق ھەققى زاغاب خەلىق

اسلام مۇتەئەسسىپاتى

مىسرىنىڭ پەيغەمبەرلىكى ازىمىر مېھرى سىد

دېھقانچىلىق قازانلىق ھەققىدە تەتقىقات

« كىچىككىنچى ئىسلام » دىياربەكرىدە چىققان « دىيار » جەمئىيەتتىن

مەزمۇن ھەققى

ئىستانبۇل : تۈرك يىللىق دىن كىتابى بىر ئىجتىمائىي — زۆمىيە : مەدەنىيەت ھەققى —

ايرىتىش ھەققى : قازانلىق مەدەنىيەت ھەققىدە زىيارىتى — تەربىيە : سەنىيە

ھۆكۈمەت كىتابى — بۇ ھەقتە ھەققى : بۇ ھەقتە ھەققى رەئىس ھەققى —

ھەندىستان : ھەندىستاندە ئىبادەت ھەققى ۋە مەدەنىيەت .

ئىستانبۇلدە مەتبەئەنى بىر : « تۈرك يۇرتى كىتابخانىسى » نەسخەسى ۶ بارەدە

دەرسەت — مەتبەئە ئىستانبۇل

فقهك تأسيسی آرتیق مجبوریّت تحتددر . اولجه اولدیغی کبی ، اسلامیتک حالا عمومی مؤسسه لره نافذ وارلغی محافظه ایدیلک ایسته نیلیورسه ، علوم اسلامییه قادروسنک « اجتماعی اصول فقه » ی دخی شامل اولسنه چالیشیلغی اقتضا ایدر . تا که شریعتک قیامت قدر هر عصرده جانی اوله رق یاشایه بیلیمسنه امکان حاصل اولسون . .

فی الحقیقه صوک زمانلرده اسلام عالمه چوکن تقلید بلیه سی فقهک اندراسنی حاضرله مکده اولدیغی کبی ، نصی اصول فقهی دخی اهمیتدن دوشورمشیدی . نصاردن حکم استنباط ایتک احتیاجی قالمایجه ، یاخود بونک عدم جوازینه قرار ویریلنجه نصی اصول فقهک حکمدن دوشمسی ، اجتماعی اصول فقهک تأسيسی مسئله سنک خاطرلره بیه کلمه مه سی پک طبعی ایدی . فقط شیمدیلاک حال بویه دکل : مادام که شریعت تکرار جانلاندیریلغی ایسته نیلیور ؛ مادام که شریعتک هر عصر وزمانده جانی ، ولود اوله رق یاشادیلمسی آرزو ایدیلیور ؛ شوخالده کړک فقهک ، کړک نصی اصول فقهک احیاسیه ، اصل بونلرک هر عصرده جانی اوله رق وار اولملری ایچون شریعت ایله حیات آرالرنده کی مناسبتلری کوسترن « اجتماعی اصول فقه » ک تأسيسی ضروری اولیور ، دیمکدر .

علمیم ثابت

دین فلسفه سی

دینک معنوی حیاتده موقعی

— ۲ —

مقدمه

دینک بشریت وجداننده کی نشأتییه معناسنی ، غایه و قیمتنی تعیین ایدرک ؛ فلسفه نک بر جزوی اولغی اعتبارییه مدنیت نظرندده کی ماعت و اهمیتنی تحقیق وتیین ایتک . . . ایسته دین فلسفه سنک وظیفه سی ، دینییه بیلیر که بوندن عبارتدره . بناء علیه بو فلسفه یالکزدینک عمومی بر صورتده نه اولدیغی ، ایمانک ماعتنی ؛ الله مفهومنی ، انسان و کائناتک تا گری تعالییه قارشنی اولان موقع و مناسباتنی آراشدیرر

ودینک موجود محتوا و مدعای او ورتده سربسته تنقیدلر یوروتور .
 برشیک ماهیتی علمی بر صورتده تعیین ایچون اونک مطالعه و تدقیق زمانیدن
 اول وضوکره ، و او ائنده اوشیئتنی تشکیل ایدن وصفلرک تبدل ایتمه سی لازم
 کلیر . عکس تقدیرده بوماهیت عمومی ، مبهم و سیال بر حالده در ؛ بونی تثبیت
 و تمدید ایچون مختلف زمان و مکانلرده مختلف شرائط آئنده کی فارق وصفلرینک
 ته کی تعدیلاته اوغرا دقلری مطالعه اولونمق ؛ سائر اشیا آراسنده کی قیمتی تعیین
 ایدم بیلیمک ایچون ده « عمومیت و کلیت » ایله اولان مناسباتی ، کوزه آلمق ،
 بو صورتله اونی قیاسی بر طرزده شامل عمومی بر سلسله یه ، موجودات آره سنده
 بر موقعه ادخال ایتمک کر کدر .

مثلاً انسانک ماهیتی تعیین ایچون اولان زمان اعتباریله فردی نقطه دن تدقیق
 ایدم رک چو چقلق ، کنجلاک ، آداملق و نهایت قوجقلق دورلرینی ، بعده
 اجتماعی نقطه دن حیوانیت ، وحشت ، بدویت و مدیث صفهلرینی کوزدن
 کچیرمک ؛ اوندن صکره جغرافی بر نظریه یر یوزنده بولنش و بولنمقده اولان
 بتون جنسلرینی مختلف بنیه و عضویتلری ، رنگ و مزاج ، دین و عادت ، لسان
 و سجه لر یله مطالعه ایتدکن صکره بونلری مقایسه ایتمک ایجاب ایدر ، آنجق
 بوسایه ده درکه بونلر آره سنده کی نسبت قانونلری کشف ایدیلر رک بر بشریات علمی
 (آنتروپولوژی) میدانه کلش اولور .

بونک کی دینک ده ماهیتی علماً عمومی بر صورتده تعیین ایچون « تاریخی
 اصول » ، مراجعت ایدم رک « جغرافی مقایسه » ایله بر لکده ، بر دین فلسفه سندن
 آیری « دینلر تاریخی » ؛ برده اساطیر دن آیری « قیاسی دینلر علمی » تأسیس ایدلشدور .
 حالبوکه ناصل انسانک صرف بدن اعتباریله یالکز عضویت تشکللرینی اعتباره
 آلان بشریات (آنتروپولوژی) علمندن ماعدا یالکز حیاتی حادثهلری تدقیق
 ایدن بر (بیولوژی حیاتیات) ، جرثومه نیک تناسل و تولیدنی مطالعه ایله ین
 رشیمیات (آمبریولوژی) ودها خصوصی ساحه لرده وظیفهلرینی کوردن غریزیات
 (فیزیولوژی) و سائره کی باشقه یر طاقم علملر دها وارسه اوله جه دینیات
 ساحه سنده دینک صرف معنوی تظاهراتلرینی مطالعه ایدن بر « دین روحانی »
 تولد ایتش اولدینگی کی دینک موضوعاتی بلاتنقید تفصیل ایدن شرعیات (دوغماتیک)

وبونلری ینہ مقید بر صورتده تشریح ایدن شرحیات (نه قسه ژم تیک) ده (اسکیدن بری) موجود بولونمشد. بو مختلف ساحه لرده برچوق غرائسز ، انگلیز ، آمریقان و آلمان مؤلفلری بک مشهور اثرلر تألیف ایله مشلر سده بونلر آیری آیری بوعلملرک مطالعه لری انناسنده کوروله بیلدیکی ایچون بوراده ذکرینه لزوم وامکان کوروله مه مشدر .

ایشته عصر مزده دینک بویه صرف تاریخ و روحیات یعنی عقل و تجربه نظرندن تدقیقی صورتیله اظهار ایدن بویکیلک نه درجه شمولو و مطلق بر قیمت و اهمیتی حائزدر ؛ بوراسی اولدجه تدقیق و تأمله شایان بر نقطه در . فی الواقع بعضیلری بوندن دینک بیوک بر تزلزل و خرابی به دوچار اوله جنی اندیشه سیله مایوس و محزون ؛ بعضیلری ده بالعکس دها زیاده سلامت و قوت بوله جنی ملاحظه سیله مسرور و ممنون بولونیور . مع مافیه هر حالده مسئله نه ظن اولدینی قدر یأس کتیره جک ، نه ده فرض ایدلدیکی درجه امید ویره جک بر ماهیتده دکلدر . زیرا تجربی دین علمی کندینه خاص بر مزیت اولق اوزره دینی حادثه لری اولدن اولدیغه نظراً دها کسکین خطرلیله ، دها رنگلی صورتلریله کوستره . بیه جکدر یعنی بک تقریبی ، بک عمومی تصورلر یرینه دها چوق صریح ، دها چوق بارز معرفتلر اقامه ایدم جکدر . عینی زمانده بونی یاپارکن اله یالکز بر موضوع آلوبده اونی منفرداً بسط ایتمکه اکتفا ایتیه جک ، بتون دیگر علملر کی واقعلردن بیوک و شامل بر کلیت تشکیله ده سعی ایدم جکدر ؛ بونلر آرسنده کی قرابت و ارتباط علاقه لرینی ده کشف ایدمک تکامل خطرینی ابراز و مختلف یرلرده تکرر ایدن انمودجلی اظهار ایدم جک ، خلاصه اوده کندی ساحه سنده وقوعک اطرا دینی اثباته چالیشه جکدر .

شبه یوق که بو او یله دینک ، اوزرینه قولایجه کوز بوموب نظرده آله میه بیه جکی بر مسئله دکلدر . زیرا دین ایچون اساسی اولان بعض فکرلر بو صورتله انتقادی بر مطالعه یه ، حتی بعض احوالده بوسبتون تبدیل و تعدیله معروض قالیور . مثلاً دینک اک باشلی خصوصیتلرندن بری بتون موضوعلرینی طوغریدن طوغری به « وحی » اسناد ایتمکدر .

فقط معین بعض دینی فکرلرک معین بعض زمانلرده کی مدنیت حیاتنده حکم

سورن معین بعض تلقی و نظر لر و تابع اولدقلری تاریخک اشهادیه تحقق ایدرسه اوزمان بونلری « وحی » استاد ایله مک دوغرو اوله ماز و بوتقدیرده « وحی » فکری ده آرتق او تمامیه روخانی هویتی غائب ایندیرک یاواش یاواش محیطی و شخصی حیاته اضافه اولونمغه باشلار اوصورتله که اورته ده موضوع برطاقم تعلیم لر دکل ، حیاتک ضروری ، ایجاب و حرکتلری قالیر . بوندن ماعدا دین علمی تدقیقلرینک دها بر فائده و تأثیری واردر ؛ اوده شودر که مثلاً بر زمانه قدر معین بر دینه خاص کی کورون بر شیک دیگر دینلر ده ده بوندیقنی کوسترمکه اصل اودینک شخصیتی تمیزایدن خطوطی ده افارق بر صورتده اظهاره سبب اولور .

بویله اولقله برابر ، صرف تجربی دین علمی تک بوقیمت واهیتی نه قدر یوکسک عدایدیلیرنه ایدیلیرن ، دینک اصل حقیقت و شأنی اساس مسئله سنک حل و فصلی خصوصنده جذری بر تأثیری حائر دکلدر و اوله ماز . زیرا یالکز دینی حادثه لرله اشتغال ابتدکی ایچون اصل دین دینلن شیک اساسی اعتباریه یعنی ماهیه معنوی حیاتک علوی بر انشراح می یوقه اعجازلی بر ضاللی می اولدینی حقتده برشی سویله یه مز . هر نه قدر هر ایکسیده واقعی قطعی بر طرزده مطالعه و تدقیق ایدر لر سه ده نتیجه ده ینه وجدانمزک دریتلککنده شویله بر سوال ترسم ایدر عبادین بو خصوصلر ده علم ، اخلاق و صنعت قدر صلاحیت و نفوذ حقته مالک میدر ؟ .

ایشته صرف تجربی دین علمنک واسطه لری بو سواله جواب ویرمکه قادر اوله مایه جنی ایچون بوندن صوکره کی بحثلر مزده بونظرلری ترک ایده جکز ، بناء علیه بوراده بزم تدقیقاتمز یالکز دین فلسفه سی نظرندن اوله جقدر ؛ زیرا شیمدی یه قدر کی مطالعه لر مزدن اگلا شیلور که یویابده نه یالکز دینک سوزلری نه ده یالکز فنک ادعاری بزم ایچون بی طرفانه وقاعت بخش اوله مایه جقدر .

شیمدی اصل فیلسوفلرک تدقیقلرینه کیریشمزدن اول ، بودینی فلسفه جریانلری حقتده بر قاج سوز سویله دکلن صوکره بونلرک اختیار ایتش اولدقلری استقامت خطلرینی چیزه لم ، دینک معنوی حیاتی مسئله سیله اشتغال ایدن هر فرد بویوله ایکی مختلف فکر جریانلرینک تولد ایتش اولدیقنی کورور . بونلردن بری دینی ممکن اولدینی قدر دیگر وجهه لره یاتاشدیرمق ، بری ده اوکا هرشیدن اول خاص بر موقع ویرمکدر . قانت علم ایله دینک اراسنی آیرمش فقط دینی

اخلاقه تابع بر اقامت در : (قره فی بواسطه صوکنه وارد بر مشدر .) فریسی
 دینی بداعت ایله رابطه دار کورویور ، کیر که غار دایسه بداعت ایله هر درلو
 مناسبتی رد ایدیور . دینی دیگر وجهه لره یا ناشدیر مق خصوصنده هه غل ک
 بویوک برسی حصه سی وادر زیرا او ، دینی معنویاتک عمومی بر توآلدی ایله ایضاح
 ایدیور . (قارنامه فلسفه سی ایسه بوکا التحاق ایدیور) شریب ماهر ، دینک
 خصوصیتی مدافعه ایدرک استقلالنی تصدیق ایتدیر مک چالیشمشدر . مع مافیه
 دین بونکله منفرد بر موقعده قالمش اولیور . ثاتورب ایله هو غریغ ایسه انسانیت
 ومدنیت نقطه سندن براحمیت ویرمک ایچون دینی تأویل ایدیورلر : اریکه ده ده
 دینی مدنی حیات نقطه سندن نظره الیور سه ده خصوصیتی قدا ایتور . هابیم ایسه
 اوکا التحاق ایدر سه ده بالخاصه دینک منفرد بر موقعده قاهره هر درلو مناسبتلرینی
 قطع ایتمک تهلکه سه معروض اوله می جهتی الترام ایدیور . ایسته بونلری
 اولدجه اطرافلی بر صورتده کورد کدن صکره موضوعه صوک بر نظر عطف
 ایدرک ، بوسورتله وظیفه مری ایفا ایتش اوله جغز . بواثناده گویو ، سانییه ،
 بوترو کی فرانسر ولیهم جهیمس ، کبی انکلز مؤلفلرک تدقیقنی ده باشه لرینه
 بر اتمق ده مناسب اولور .

راغب فیوضی

اسلام طبرستانی

مصرده منتشر « الشعب » جریده سنک ازهر علمای سندن « عبدالباقی سرور »
 امضاسیاه یازیلان بر باش مقاله سنده میسیونر لکک وقت وقت غلیانه کلوب
 متجاوزانه وضعیتلر آلدیغی دوره لر تاریخی بر صورتده تدقیق اولتیور . ابتدا
 اندلس طریقیه اسلام عالمه داخل اولدقدن صوکره دائماً مسلمانلرک سیاست
 حرباً مغلوب ایدیلوب ضعیف دوشدکاری زمانلرده غلیانه کلن میسیونر لکک
 بر نتیجه دخلی اولدیغی ایضاح ایدیور و دنیلیور که :
 « دردیجی قرن هجریک نهایتلرینه دوغرو اندلسده کی اموره حکومتک ضعیفدن